

Harmincöt éves a Magyar Formatervezési Díj

Jubileumi kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

■ A tavalyi évi kihagyás után, idén újra az Iparművészeti Múzeum adhatott helyet a 2014. évi magyar formatervezési díjasok és a design management díjasok bemutatkozó tárlatának és a díjátadó ünnepségnek. Talán e szerencsés visszatérésnél is nagyobb jelentőségű volt az esemény kísérőrendezvénye: a Magyar Formatervezési Díj 35 éves fennállásának alkalmából

rendezett jubileumi kiállítás, amely a korábbi három és fél évtized díjazott alkotásaiból mutatott be egy átfogó designtörténeti válogatást.

A kiállítás a Magyar Formatervezési Tanács szervezésében valósult meg, a kiállított tárgyak jelentős részben az Iparművészeti Múzeum gyűjteményi egy-égeiből, valamint gyártóktól és tervezőktől kerültek

Minya Mária: Grácia 2917-es étkezéslet. Gyártó: Gránit Csiszolószerszám és Kőedénygyártó Vállalat, Budapest / Mária Minya: 'Grácia 2917' dinner service. Manufacturer: Gránit Ginding Tool and Pottery Producing Co., Budapest
Ipari Formatervezési Nívódíj: 1983; mázas keménycserép (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 1983; glazed earthenware (Museum of Applied Arts, Budapest)

kölcsönzésre, hasonlóan a díj történetének 25. évét köszöntő tárlathoz,¹ melyet 2004-ben, szintén az Iparművészeti Múzeumban rendeztek meg.²

A Magyar Formatervezési Díj – akkori nevén Ipari Formatervezési Nívódíj – pályázatát első ízben 1979-ben hirdették meg, az első nívódíjakat pedig 1980-ban osztották ki. Az intézmény azóta mind elnevezésében, mind arculatában, mind pályázati feltételeiben, mind pedig a pályázati kategóriákban jelentősen átalakult. Célja azonban alapításától kezdve szinte változatlan: „[...] a magyar formatervezés teljesítményének bemutatása és népszerűsítése, a hazai formatervezés ki-

emelkedő alkotóinak elismerése, valamint a magyarországi termékek nemzetközi versenyképességének javítása a formatervezés eszközeivel.”³ A cél annyiban módosult, hogy az ipari előállításban megvalósuló termékek köre kibővült a designer-maker, vagyis a tervező-kivitelező szemlélet támogatásával az egyedi vagy kisszériában készülő kézművestermékek díjazásával is. Ezzel összefüggésben: 2003 óta már nem termékcsoportonkénti, hanem termék, terv, vizuális kommunikáció és diákmunka kategóriákban lehet pályázni, az ipari formatervezésnél valamivel tágabban értelmezett design fogalmának jegyében.

A jubileumi tárlat nem csupán a visszatekintésre adott lehetőséget, hanem arra is, hogy feltegyük a kérdést: a fenti célok vajon maradéktalanul megvalósultak-e? A kérdésre adható válasz részben igenlő, hiszen láthatunk olyan ipari sorozatgyártásban készült, valódi „sikertermékeket”, melyek még napjainkban is kereskedelmi forgalomban vannak – ráadásul – csaknem változatlan formában. Rögtön itt van például a Helia-D kozmetikai termékcsalád ikonikus, fekete tegeles csomagolása – a Koplányi Éva és Kövesdi János formatervezők vezetete tervezői kollektívától –, mely 1984-ben és 1985-ben is nívódíjban részesült. Ez az alkotás jól példázza, hogy egy termék kialakításában mennyire jelentős szerepet játszik annak megjelenése is. A Helia-D márka ma is ezt a csomagolást alkalmazza, hiszen a fogyasztók számára a Helia-D termé-

☛ **Tamás Ákos: Dísztal a Szirom váza-tál kollektióból. Gyártó: Herendi Porcelánmanufaktúra Rt., Herend / Ákos Tamás: Ornamental bowl from the Petal Vase-Bowl collection. Manufacturer: Herend Porcelain Manufactory, Herend**
Ipari Formatervezési Nívódíj: 1993; fehér és anyagában színezett biszkvit porcelán (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 1993; white and coloured-material biscuit porcelain (Museum of Applied Arts, Budapest)

**Koplányi Éva,
Kövesdi János,
Kövesdi László:
Helia-D kozmetikai
terméksalád.
Gyártmányfejlesztő:
Kristóf Jánosné,
Bálint Jánosné. Gyártó:
Biogal Gyógyszergyár,
Debrecen /
Éva Koplányi,
János Kövesdi,
László Kövesdi: Helia-D
cosmetics product
family. Product
development:
Mrs János Kristóf,
Mrs János Bálint.
Manufacturer: Biogal
Gyógyszergyár,
Debrecen**

*Ipari Formatervezési
Nívódíj: 1984, 1985;
üveg, műanyag, papír
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
Industrial Design
Niveau Prize, 1984,
1985; glass, plastics,
paper (Museum of
Applied Arts,
Budapest)*

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

kek arculata, sőt identitása összefonódott az elegáns, fekete üveg- és műanyag tégelyekkel.

Hasonlóan sikeres termék volt a Farkasinszky Zoltán által tervezett *Réka elemes szekréynsor*, amelyből még napjainkban is sok darabbal találkozhatunk a fogyasztók otthonában vagy az árucserre szempontjából egyre nagyobb online forgalmat bonyolító aukciós portálok apróhirdetéseiben. A *Réka* bútorok népszerűsége többfunkciós elemeinek szinte korlátlan kombinálhatóságában rejlett és rejlik, amitől ma már nem elválasztható a masszív formaadásban és a karakteres színhasználatban rejlő retró-életérzés sem.

A hazai szilikátipar szebb napokat felidéző korszakát – többek között – olyan asztali készletek képviselik, mint Minya Mária *Grácia* szerveze, a jellegzetes sötétbarna és bézs színváltozatú mázakkal vagy a szintén Minya Mária és Semsey Gabriella által tervezett *Variálható háztartási edénysorozat*. Tamás Ákos *Szirom* és *Korall* nevű, anyagában színezett biszkvit porcelán váza-tal kollekcója már a stúdióművészet képviselője, a Herendi Porcelánmanufaktúra 1985-ben alapított részlegének, a Herend Stúdióinak modern formaadású, limitált példányszámban készülő egyedi terméke.

A stúdiómozgalomból fejlődő kézműves-stúdió-

művészet nemcsak megjelent, de igen nagy számban képviseltette is magát a formatervezési díj keretein belül. Példa lehet erre Katona Szabó Erzsébet *Eredet rubája*, Bánsági Petra *Fonott bőrös cipő- és kesztyűkollekcója* vagy Németh Krisztina *Idő ékszere*. Ezekben az alkotásokban nem csupán az a közös vonás, hogy tervezőjük egyben kivitelezőjük is, hanem hogy a mesterségbeli, a kézművestudás kortárs szerepének és létjogosultságának megfellebbezhetetlen tanúságtevői.

A fentiekben említett formatervezési díjas tárgyak – több olyan tétellel együtt, amelyek nem kerültek be az elmúlt 35 évet áttekintő válogatásba – megtalálhatóak az Iparművészeti Múzeum gyűjteményi egységeiben. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy e tételek csupán egy töredékét képviselik annak a gyűjteményi anyagnak, melyet az 1978 őszétől működő, majd az 1990-es évek közepén felszámolt, Modern és Módszertani Osztály tudhatott magáénak.⁴ A kortárs magyar design gyűjtési elveiben egy olyan stabil és szakmailag rangos intézmény, mint a Magyar Formatervezési Díj elismerése döntő szempont kell(ene) hogy legyen. Az Iparművészeti Múzeum tervezett Magyar Design Múzeumának törzsgyűjteményét

kell(ene) hogy képezzék a Magyar Formatervezési Díjjal jutalmazott alkotások, ennek bizonyágát igazolják a jubileumi kiállításon szereplő munkák is. Ha megvalósulna a kortárs design múzeumi gyűjtése, akkor talán a cikk elején feltett kérdésre nem csupán részben lehetne igenlő választ adni: a tudományos szintű feldolgozás, bemutatás és értékközvetítés hozzájárulhatna ahhoz, hogy Magyarországon a design végre az őt megillető helyre kerülhessen mind a gazdaságban, mind pedig a köztudatban.

NOVÁK PIROSKA
muzeológus

(Magyar Formatervezési Díj 2014. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. október 7–november 2.)

Jegyzetek

1. Pohárnok Mihály (szerk. és szöveg): *A magyar formatervezési díj huszonöt éve 1980–2004*. Budapest, Design Terminál Kht., 2004 [A magyar formatervezési díj huszonöt éve (1980–2004). Az Iparművészeti Múzeumban 2004. október 18. és november 7. között megrendezett kiállítás katalógusa].
2. A Magyar Formatervezési Díj honlapján online elérhető a díj, a díjazott és kiállított alkotások, képekkel viszonylag gazdagon illusztrált, évekre lebontott archívuma: http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/mft/formatervezesi_dij/dijarchivum/index.html – Hozzáférés: 2014. szeptember 25.
3. http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/mft/formatervezesi_dij/ – Hozzáférés: 2014. szeptember 25.

4. Az Iparművészeti Múzeum „modern gyűjteményének” alapítási éve és pontos elnevezése eltéréseket mutat a hozzáférhető forrásokban. Lovag Zsuzsa a múzeum alapításának 100. évfordulóját (1972) nevezi meg, és ezt az adatot használja Horváth Hilda is. Az Iparművészeti Múzeum évkönyvében – *Ars Decorativa 3.* – 1973-as dátum olvasható, míg Gáspár Zsuzsa és Péter Márta az 1975-ös évszámot említik Modern gyűjteménycsoport elnevezéssel. A Modern és Módszertani Osztály mint önálló gyűjteményi egység, valamint az 1978-as dátum az *Ars Decorativa 7.* számában olvasható. Lovag Zsuzsa: Az Iparművészeti Múzeum kortárs gyűjteményei. In: *Kortárs művészet múzeumi gyűjteményekben 1988–1999. XX. századi magyar művészeti dokumentumok I.* Szerk. Pataki Gábor, Sümei György. Budapest, Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 2001, 29–30. Horváth Hilda: A kortárs magyar ötvösművészet és a múzeumi gyűjteményezés múltja, jelene, jövője. In: *A kortárs magyar ötvösművészet helyzete napjainkban*. Szerk. Katona Katalin. Budapest, Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, 2012 [oldalszámozás nélküli kiállítási katalógus]. Jakabffy Imre (szerk.): *Ars Decorativa 3. Az Iparművészeti Múzeum és a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum Évkönyve*. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1975, 155. Gáspár Zsuzsa – Péter Márta: Az Iparművészeti Múzeum és a design. In: *Design. Ipari formák a lakásban*. Szerk. Gáspár Zsuzsa. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1977, 12–13. [az Iparművészeti Múzeumban 1977-ben megrendezett kiállítás katalógusa]. Jakabffy Imre (szerk.): *Ars Decorativa 7. Az Iparművészeti Múzeum és a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum Évkönyve*. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1982, 187. A fenti adatok forrásának felkutatásában nyújtott segítséget ezúton is köszönöm Prékopa Ágnesnek.

Bánsági Petra: Fonott bőrös női öltözkiegészítő kollekció / Petra Bánsági: Plaited leather women's accessory collection
Ipari Formatervezési Nívódíj: 2000; marha- és kecskebőr (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 2000; cow and goat leather (Museum of Applied Arts, Budapest)